

Vlaams
Parlement

stuk **21** (2013-2014) – Nr. 1
ingediend op 25 november 2013 (2013-2014)

Toelichtingen

bij de middelenbegroting
en de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2014

Meerjarenraming

2014-2019

INHOUD

1. Inleiding.....	4
2. De middelenbegroting.....	5
2.1. Inleidend overzicht	5
2.2. Opcentiemen en samengevoegde en gedeelde belastingen	6
2.2.1. Parameters	6
2.2.2. Resultaten	9
2.2.3. Toelichting	10
2.3. Specifieke dotaties vanwege de federale overheid.....	10
2.4. Gewestelijke belastingen.....	11
2.5. Toegewezen ontvangsten	12
2.6. Andere ontvangsten.....	12
2.7. Lottomiddelen.....	13
2.8. Te consolideren instellingen.....	13
3. De uitgavenbegroting	15
3.1. Constant beleid inzake huidige bevoegdheden.....	15
3.1.1. Indexatie bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden	15
3.1.2. Andere kostendrijvers of budgettaire engagementen bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden: toelichting per beleidsdomein	16
3.1.3. De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden.....	22
3.1.4. De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 13 beleidsdomeinen bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden	25
3.2. Geraamde uitgaven inzake nieuwe bevoegdheden bij constant beleid	26
4. Het financieel beheer.....	27
4.1. Schuldevolutie	27
4.1.1. Het begrotingssaldo in ESR-termen.....	27
4.1.2. Kredietverleningen en participaties	27
4.1.3. Globale evolutie	27
4.2. Herfinancieringsbehoeften	29
5. Het vorderingensaldo	30
6. Bijlage I: beknopte toelichting bij de herziening van de Bijzondere Financierings- wet	31

Lijst met tabellen

Tabel 2-1: Grote rubrieken van de ESR-gecorrigeerde middelen 2014-2019 (in duizend euro).....	5
Tabel 2-2: Impact maatregelen financiële sector (in duizend euro)	6
Tabel 2-3: Volledig parameteroverzicht	7
Tabel 2-4: Opcentiemen en samengevoegde en gedeelde belastingen (in duizend euro).....	9
Tabel 2-5: Sensitiviteit (in duizend euro)	10
Tabel 2-6: Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro) ...	10
Tabel 2-7: Gewestelijke belastingen (in duizend euro)	12
Tabel 2-8: Te consolideren instellingen (in duizend euro)	13
Tabel 3-1 : Indexparameters	15
Tabel 3-2: Cumulatief effect indexatie kredieten t.o.v. BO 2014 (in duizend euro)	16
Tabel 3-3: Beleidskredieten per beleidsdomein bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden 2014-2019 (in duizend euro).....	25
Tabel 3-4: Betaalkredieten per beleidsdomein bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden 2014-2019 (in duizend euro).....	26
Tabel 3-5: Geraamde uitgaven inzake nieuwe bevoegdheden bij constant beleid (in duizend euro).....	26
Tabel 4-1: Globale evolutie van de schuld (in duizend euro).....	28
Tabel 4-2: Herfinancieringsbehoeften 2014-2019 (in duizend euro)	29
Tabel 5-1: Normnaleving door de Vlaamse overheid bij constant beleid na herziening van de Bijzondere Financieringswet (in duizend euro)	30

Lijst met Figuren

Figuur 3-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro)	24
Figuur 4-1: Evolutie van de directe en indirecte schuld 2013-2019 (in duizend euro)	28

1. INLEIDING

In navolging van art. 6§3 van het Rekendecreet wordt in voorliggende meerjarenraming het resultaat van het in meerjarig perspectief uitwerken van de budgettaire evoluties aan inkomsten- en uitgavenzijde bij constant beleid weergegeven voor de begrotingsjaren 2014 tot en met 2019.

In deze meerjarenbegroting worden de budgettaire effecten van de 6de staatshervorming via de mechanismen van de herziene Bijzondere Financieringswet verwerkt waarbij er aan ontvangstenzijde uitgegaan wordt van een elasticiteit gelijk aan 1,6.

Aan uitgavenzijde ramen we de uitgaven voor de overgedragen bevoegdheden bij constant beleid als het verschil tussen enerzijds de ontvangsten berekend volgens de nieuwe bijzondere financieringswet, gerekend aan een elasticiteit van 1,6 zoals in het bij het Vlinderakkoord gehanteerde evenwichtsmodel - maar exclusief bijdrage sanering tot de financiën Entiteit I en exclusief bijdrage in de vergrijzingskost - en anderzijds de ontvangsten berekend conform de huidige bijzondere financieringswet. Dit verschil geeft vervolgens de verwachte uitgaven van de nieuwe uitgavenbevoegdheden bij constant beleid (incl. fiscale uitgaven) op basis van de hypothese van het gebruik van dat evenwichtsmodel.

Voor een gedetailleerde analyse van de dynamiek van de overgenomen (fiscale) uitgaven verwijzen we naar het groenboek inzake de 6de staatshervorming.

In de volgende hoofdstukken worden achtereenvolgens de evolutie inzake middelen, uitgaven, het financieel beheer en het vorderingensaldo toegelicht. Daarnaast wordt in bijlage I een beknopte toelichting meegegeven met betrekking tot de herziene bijzondere financieringswet.

2. DE MIDDELENBEGROTING

2.1. Inleidend overzicht

Tabel 2-1 geeft in grote rubrieken een overzicht van de ESR gecorrigeerde middelen voor de periode 2014-2019. De cijfers voor het begrotingsjaar 2014 hebben betrekking op de begrotingsopmaak 2014. De ramingen voor de begrotingsjaren 2015 tot en met 2019 bevatten de budgettaire effecten van de herziene Bijzondere Financieringswet waarbij rekening gehouden werd met een elasticiteitscoëfficiënt gelijk aan 1,6. De elasticiteit van de gewestelijke opcentiemen met betrekking tot het reëel BBP is een belangrijke determinant voor de ontvangstenevolutie van de gewestelijke opcentiemen. In deze meerjarenraming wordt de bij het Institutioneel Akkoord gehanteerde elasticiteit van 1,6 gehanteerd. In tabel 2-5 wordt de impact op de ontvangsten geduid van een gewijzigde elasticiteit, gelet op de onzekerheid van de grootteorde van die parameter.

Tabel 2-1: Grote rubrieken van de ESR gecorrigeerde middelen 2014-2019 (in duizend euro)

Elasticiteit 1,60	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Opcentiemen	-	7.018.904	7.181.208	7.357.994	7.935.620	8.131.168
Samengevoegde belastingen	6.257.799	2.904.618	2.465.773	2.525.732	2.585.320	2.646.153
Gedeelde belastingen	13.078.874	20.269.177	20.978.541	21.548.132	22.171.324	22.793.436
Specifieke dotaties	909.777	59.349	60.157	60.985	61.832	62.692
Gewestelijke belastingen	5.421.385	5.602.264	5.802.890	6.019.157	6.252.858	6.496.722
Eigen niet-fiscale, toegewezen ontvangsten	152.470	153.905	154.223	154.542	154.862	155.183
Eigen niet-fiscale, niet toegewezen ontvangsten	169.789	313.634	284.452	255.265	226.075	196.879
Lotto gelden	34.915	34.915	34.915	34.915	34.915	34.915
Instellingen consolidatiekring	1.449.166	1.430.382	1.500.313	1.565.736	1.580.154	1.594.572
TOTAAL	27.474.175	37.787.148	38.462.472	39.522.458	41.002.960	42.111.720
<i>w.o. bijdrage pendeldotatie</i>	<i>-19.840</i>	<i>-29.760</i>	<i>-30.380</i>	<i>-27.280</i>	<i>-27.280</i>	<i>-27.280</i>
<i>w.o. bijdrage sanering entiteit I</i>	<i>-151.167</i>	<i>-755.881</i>	<i>-1.535.658</i>	<i>-1.566.832</i>	<i>-1.599.501</i>	<i>-1.632.852</i>
<i>w.o. bijdrage vergrijzingskost</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-32.504</i>	<i>-40.581</i>	<i>-41.682</i>
<i>w.o. responsabiliseringsbijdrage</i>	<i>-</i>	<i>-84.463</i>	<i>-93.781</i>	<i>-103.099</i>	<i>-112.417</i>	<i>-121.735</i>
<i>Totaal bijdragen</i>	<i>-171.007</i>	<i>-870.104</i>	<i>-1.659.819</i>	<i>-1.729.715</i>	<i>-1.779.779</i>	<i>-1.823.549</i>

De ramingen van de middelen 2014 en volgende begrotingsjaren zijn conform de door het departement FB gehanteerde modellen gebeurd. Voor het begrotingsjaar 2014 worden de ESR gecorrigeerde ontvangsten bij begrotingsopmaak op 27,5 miljard euro begroot. Voor de begrotingsjaren 2015 tot en met 2019 worden de cijfers in rekening gebracht zoals ze in meerjarig perspectief in constant beleid worden voorzien, maar waarbij de impact van de zesde staatshervorming expliciet in acht genomen wordt. Zo worden o.m. de geraamde opbrengst van de Vlaamse opcentiemen en de bijdrage van de Vlaamse overheid in de sanering van 's lands overheidsfinanciën en in de vergrijzingskosten in kaart gebracht. De cijfers in tabel 2-4 aangaande de middelen uit de herziene Bijzondere Financieringswet betreffen niet-afgeronde bedragen. Ten opzichte van tabel 2-1 kunnen er afrondingsverschillen voorkomen.

Tabel 2-2 toont de impact op de middelen van de maatregelen die in 2009 ten gunste van de financiële sector werden genomen. De ESR gecorrigeerde ontvangsten zijn eveneens in de totalen van tabel 2-1 opgenomen.

Tabel 2-2: Impact maatregelen financiële sector (in duizend euro)

	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Dividenden financiële instellingen	-	196.024	167634	139244	110854	82464
Terugbetaling financiële instellingen (ESR 8)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
TOTAAL	500.000	696.024	667.634	639.244	610.854	582.464

Tabel 2-2 gaat er van uit dat er in de periode 2015-2019 per 30 november een gedeeltelijke terugbetaling (principal repayment) plaatsvindt door KBC ten belope van 0,334 miljard euro. De boetepremie (penalty payment) voor die jaren bedraagt 0,166 miljard euro. De 8,5% coupon rente wordt berekend op het gemiddelde bedrag aan uitstaande schuld gedurende het vorige begrotingsjaar. Dat terugbetalingsscenario heeft prioriteit gegeven aan de terugbetaling ten gunste van de federale overheid waarbij de totale terugbetaling nog steeds in overeenstemming is met de terugbetalingskalender bij het herstructureringsplan dat door de Europese Commissie aanvaard werd. Het effect van de financiële stromen op de rentelasten van de Vlaamse overheid werd eveneens in rekening gebracht.

2.2. Opcentiemen en samengevoegde en gedeelde belastingen

2.2.1. Parameters

De middelen uit de Bijzondere Financieringswet (samengevoegde en gedeelde belastingen, andere federale dotaties) worden bij de begrotingsopmaak 2014 geraamd op basis van de parameters van de Economische Begroting van 5 september 2013. In tabel 2-3 staan de bedoelde parameters onder de kolom 'BO 2014'. De kolommen 'MJR 2015-2019' vervullen het overzicht van de gehanteerde parameters. De cijfers voor economische groei en inflatie betreffen een eind oktober 2013 door het IMF opgestelde meerjarenprojectie.

Behalve de klassieke parameters van economische groei en inflatie spelen ook de fiscale capaciteit van de gewesten en gemeenschappen, en het aantal leerlingen en –18-jarigen van de gemeenschap een belangrijke rol voor de berekening van de middelen die toegewezen worden vanuit de Bijzondere Financieringswet. Met ingang van het begrotingsjaar 2015 worden door de inwerkingtreding van de herziene Bijzondere Financieringswet twee nieuwe parameters in het leven geroepen: het aantal 0 tot en met 18 jarigen en het aantal 80-plussers. Bovendien wordt de fiscale capaciteit dan ook geïnterpreteerd als de regionale opdeling van de opbrengst van de federaal gebleven personenbelasting. Dit verklaart de wijziging in fiscale capaciteit vanaf begrotingsjaar 2016.

In meerjarig perspectief worden de bevolkingsgerelateerde parameters gealigneerd op de bevolkingsvooruitzichten 2013-2061 van het NIS. De toename van de denataliteitscoëfficiënt is gebaseerd op de bedoelde bevolkingsvooruitzichten en weerspiegelt de toename van het aantal leerlingen die de komende jaren verwacht wordt in het basis- en secundair onderwijs. De overige parameters in tabel 2-3 worden constant gehouden.

Tabel 2-3: Volledig parameteroverzicht

Begrotingsjaar	MJR 2014-2018				
	2015	2016	2017	2018	2019
Parameters					
Inflatie (CPI)	1,20%	1,20%	1,20%	1,20%	1,20%
Economische groei (BBP)	1,30%	1,40%	1,50%	1,60%	1,60%
Personenbelasting					
Aanslagjaar	2014	2015	2016	2017	2018
Vlaams Gewest	24.336.098	19.803.411	20.164.847	20.556.296	20.475.121
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	10.833.810	8.755.918	8.916.100	9.089.633	9.054.185
Brussels H. Gewest	3.260.181	2.571.776	2.619.221	2.670.675	2.660.732
Duitstaligen	164.573	124.024	126.350	128.877	128.441
Fiscale capaciteit (FC)					
Vlaams Gewest	63,06%	63,36%	63,36%	63,36%	63,35%
Waals Gewest (excl. Duitstaligen)	28,07%	28,01%	28,01%	28,02%	28,02%
Brussels H. Gewest	8,45%	8,23%	8,23%	8,23%	8,23%
Duitstaligen	0,43%	0,40%	0,40%	0,40%	0,40%
Verdeelsleutel onderwijs (LLN)					
Toestand	15/01/2013	15/01/2013	15/01/2013	15/01/2013	15/01/2013
Vlaamse Gemeenschap	56,50%	56,50%	56,50%	56,50%	56,50%
Franse Gemeenschap	43,50%	43,50%	43,50%	43,50%	43,50%
Inwoners					
Referentietijdstip	01/01/2014	01/01/2015	01/01/2016	01/01/2017	01/01/2018
Teldatum	raming	raming	raming	raming	raming
Vlaanderen	6.433.747	6.474.280	6.512.806	6.549.297	6.583.888
Wallonië (excl. Duitst.)	3.511.423	3.532.420	3.552.875	3.572.814	3.592.262
Brussel	1.174.980	1.192.675	1.208.762	1.223.250	1.236.144
Duitstaligen	77.164	77.689	78.186	78.656	79.089
Min 18 jarigen (excl. Duitst.) (DENAT)					
Referentietijdstip	30/06/2014	30/06/2015	30/06/2016	30/06/2017	30/06/2018
Teldatum	raming	raming	raming	raming	raming
Nederlandstalig	1.259.163	1.267.985	1.277.328	1.287.670	1.298.031
Franstalig	748.200	752.098	756.197	760.348	763.888
Brussel	269.226	274.478	279.423	283.962	287.957

BO 2014		2014
2013	2012	
1,20%	1,30%	
0,10%	1,10%	
2012	2013 = 2012	
23.622.156	23.622.156	
10.515.981	10.515.981	
3.164.538	3.164.538	
159.745	159.745	
63,06%	63,06%	
28,07%	28,07%	
8,45%	8,45%	
0,43%	0,43%	
15/01/2013	15/01/2013	
56,50%	56,50%	
43,50%	43,50%	
01/01/2012	01/01/2013	
01/01/2012	01/01/2012	
6.350.765	6.350.765	
3.470.201	3.470.201	
1.138.854	1.138.854	
76.128	76.128	
30/06/2012	30/06/2013	
31/08/2013	31/08/2013	
1.239.512	1.243.743	
738.220	740.249	
257.651	262.065	

Parameters	Inflatie (CPI)
Personenbelasting	Economische groei (BBP)
Fiscale capaciteit (FC)	Aanslagjaar
Verdeelsleutel onderwijs (LLN)	Vlaams Gewest
Inwoners	Waals Gewest (excl. Duitstaligen)
	Brussels H. Gewest
	Duitstaligen
	Vlaams Gewest
	Waals Gewest (excl. Duitstaligen)
	Brussels H. Gewest
	Duitstaligen
	Toestand
	Vlaamse Gemeenschap
	Franse Gemeenschap
	Referentietijdstip
	Teldatum
	Vlaanderen
	Wallonië (excl. Duitst.)
	Brussel
	Duitstaligen
Min 18 jarigen (excl. Duitst.) (DENAT)	Referentietijdstip
	Teldatum
	Nederlandstalig
	Franstalig
	Brussel

MJR 2014-2018					
	2015	2016	2017	2018	2019
	106,5221%	107,2494%	107,9727%	108,6714%	109,2763%
	01/01/2012 80,11050% 19,88950%	01/01/2012 80,11050% 19,88950%	01/01/2012 80,11050% 19,88950%	01/01/2012 80,11050% 19,88950%	01/01/2012 80,11050% 19,88950%
	62,0% 38,0%	62,0% 38,0%	62,0% 38,0%	62,0% 38,0%	62,0% 38,0%
	01/01/2015 raming 1.334.871 792.782 284.619 16.312	01/01/2016 raming 1.343.984 796.686 289.908 16.387	01/01/2017 raming 1.352.738 800.875 294.719 16.438	01/01/2018 raming 1.362.741 805.086 299.328 16.525	01/01/2019 raming 1.373.299 809.299 303.276 16.636
	01/01/2015 raming 373.160 185.294 50.392 3.967	01/01/2016 raming 381.385 185.639 50.095 4.109	01/01/2017 raming 388.956 186.123 49.786 4.225	01/01/2018 raming 397.081 186.647 49.431 4.321	01/01/2019 raming 406.016 187.939 49.318 4.439

BO 2014	
2013	2014
104,7945%	105,2938%
	01/01/2012 80,11050% 19,88950%
	62,0% 38,0%

Begrotingsjaar	
	Denataliteitscoëfficiënt
Verdeelsleutel Plantentuin	Toestand
	Vlaamse Gemeenschap
	Franse Gemeenschap
Pendelaars naar BHG	Vlaams Gewest
	Waals Gewest
0 t.e.m. 18-jarigen	Referentietijdstip
	Teldatum
	Vlaamse Gemeenschap
	Franse Gemeenschap
	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
	Duitstalige Gemeenschap
+80-jarigen	Referentietijdstip
	Teldatum
	Vlaamse Gemeenschap
	Franse Gemeenschap
	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
	Duitstalige Gemeenschap

2.2.2. Resultaten

Tabel 2-4 toont de middelen die op basis van de beschreven parameters de komende jaren mogen verwacht worden. De voorliggende meerjarenraming houdt expliciet rekening met de budgettaire impact van de zesde staatshervorming.

Tabel 2-4: Opcentiemen en samengevoegde en gedeelde belastingen (in duizend euro)

Elasticiteit = 1,60	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Opcentiemen en Samengevoegde & Gedeelde belastingen						
Gewest - PB zonder Lambermont	9.275.084	-	-	-	-	-
Gewest - PB NST	0	0	0	0	0	0
Gewest - bijkomende middelen oude BFW	-	450.504	462.293	471.700	481.561	491.628
Gewest - PB negatieve term	-2.972.331	-	-	-	-	-
Gewest - Invulling fiscale autonomie (incl elasticiteit)	-	7.018.904	7.181.208	7.357.994	7.935.620	8.131.168
Gewest - PB extra middelen voor landbouw en zeevisserij	31.486	-	-	-	-	-
Gewest - PB extra middelen voor wetenschappelijk onderzoek	31.155	-	-	-	-	-
Gewest - PB extra middelen voor buitenlandse handel	13.638	-	-	-	-	-
Gewest - PB extra middelen voor lokale overheden	5.159	-	-	-	-	-
Gewest - PB extra middelen voor werk	-	1.658.797	1.177.717	1.201.620	1.226.669	1.252.241
Gewest - PB extra middelen voor fiscale uitgaven	-	1.129.206	1.160.272	1.183.821	1.208.499	1.233.693
GEW - Overgangsmechanisme	-	-304.129	-304.129	-304.129	-304.129	-304.129
Gewest - inhouding voor pendeldotatie BHG	-	-29.760	-30.380	-27.280	-27.280	-27.280
Totaal Gewest : opcentiemen en samengevoegde belastingen	6.384.191	9.923.522	9.646.981	9.883.726	10.520.940	10.777.321
Gemeenschap - PB, incl Lambermont	4.265.210	5.212.370	5.117.448	5.221.374	5.330.290	5.441.481
Gemeenschap - BTW (art 40quinquies)	7.426.608	8.664.143	8.940.446	9.233.083	9.541.279	9.850.891
Gemeenschap - extra BTW Lambermont (naar PB en BTW)	1.432.352	0	0	0	0	0
Gemeenschap - gezinsbijslag	-	3.667.794	3.743.922	3.821.781	3.906.026	3.993.896
Gemeenschap - ouderenzorg	-	2.159.512	2.246.957	2.332.111	2.425.127	2.526.441
Gemeenschap - gezondheidszorg	-	472.033	482.855	493.077	503.876	514.943
Gemeenschap - ziekenhuisinfrastructuur	-	-	361.073	368.730	376.816	385.101
Gemeenschap - justitiehuizen	-	52.124	53.488	54.942	56.491	58.083
Gemeenschap - interuniversitaire attractiepolen	-	-	-	-	17.704	18.204
GEM - Overgangsmechanisme	-	125.663	126.133	126.133	126.133	126.133
Totaal Gemeenschap : gedeelde belastingen	13.124.171	20.353.640	21.072.322	21.651.231	22.283.741	22.915.171
Vermoedelijke afrekening jaar N-1 (éénmalig)	-682					
Algemeen totaal Gewest en Gemeenschap	19.507.680	30.277.162	30.719.302	31.534.957	32.804.680	33.692.493
Respo-bijdrage		-84.463	-93.781	-103.099	-112.417	-121.735
Algemeen totaal Gewest en Gemeenschap na respo-bijdrage	19.507.680	30.192.699	30.625.521	31.431.857	32.692.263	33.570.757

Gezien de volatiliteit van de in tabel 2-3 vermelde parameters wordt in tabel 2-5 een overzicht aangeboden van de sensitiviteit van deze parameters op de middelen voor de begrotingsjaren 2015 en

2016 uit de herziene Bijzondere Financieringswet. In deze paragraaf wordt nagegaan in welke mate de opcentiemen, samengevoegde en gedeelde belastingen, en de specifieke dotaties (zie paragraaf 2.3.) reageren op een wijziging van de relevante parameters.

Tabel 2-5 geeft een schematisch overzicht van het verrichte onderzoek. Elke onderzochte wijziging had een grootte van 0,1 procentpunt (10 basispunten). De grootte van de impact varieert over de jaren o.m. door de werking van het overgangsmechanisme (OM).

Tabel 2-5: Sensitiviteit (in duizend euro)

Parameter	2015	2016
BBP	25.609	26.048
CPI	22.227	24.738
FC (aanslagjaar 2015)	-805 (10.022 exclusief OM)	-481 (10.346 exclusief OM)
LLN	13.458	15.825
DENAT	8.628	8.336
TAALROL	8	9
PENDEL	-48	-49
0-18 JARIGEN	54 (6.673 exclusief OM)	6.816
80+ JARIGEN	36 (3.546 exclusief OM)	3.660
ELASTICITEIT (aanslagjaren 2014 e.v.)	24.173	34.189

2.2.3. Toelichting

Voor een beknopte toelichting bij de herziening van de Bijzondere Financieringswet wordt verwezen naar Bijlage I.

2.3. Specifieke dotaties vanwege de federale overheid

Tabel 2-6 toont de middelen die inzake de specifieke dotaties de komende jaren mogen verwacht worden.

Tabel 2-6: Specifieke dotaties vanwege de federale overheid (in duizend euro)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tewerkstellingsprogramma's	261.560	-	-	-	-	-
Buitenlandse studenten	37.082	37.527	37.977	38.433	38.894	39.361
Buitenlandse studenten (afrekening)	72					
Dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld	588.408	-	-	-	-	-
Dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld (afrekening)	1.148					
Overname verkeersbelastingen	14.885	15.064	15.245	15.428	15.613	15.800
Overname verkeersbelastingen (afrekening)	29					
Dotatie Nationale Plantentuin	6.593	6.758	6.935	7.124	7.325	7.531
Dotatie Nationale Plantentuin (afrekening)	0					
Algemeen totaal dotaties vanwege federale overheid	909.776	59.349	60.157	60.984	61.831	62.692

De dotatie voor de wedertewerkstelling van werklozen, bedoeld in artikel 35 van de huidige Bijzondere Financieringswet, wordt vanaf begrotingsjaar 2015 ten belope van 90% opgenomen in de globale tewerkstellingsdotatie. De resterende 10% wordt toegevoegd aan het overgangsmechanisme. Om die reden is deze dotatie niet meer opgenomen in tabel 2-6.

Krachtens artikel 62 van de Bijzondere Financieringswet wordt aan de gemeenschappen – ook na begrotingsjaar 2014 - een dotatie toegekend ter financiering van het universitair onderwijs dat aan buitenlandse studenten wordt verstrekt. De basisbedragen die in het bedoelde artikel zijn voorzien, worden jaarlijks aan de inflatie aangepast.

Krachtens het Lambermontakkoord werd het kijk- en luistergeld omgevormd van een gemeenschapsbelasting naar een gewestbelasting. De gemeenschappen verkregen wel een dotatie ter compensatie voor het wegvallen van het kijk- en luistergeld. De berekening van de dotatie was gebaseerd op de gemiddelde netto-ontvangsten van het kijk- en luistergeld in 1999, 2000 en 2001, en dit in de betrokken gemeenschappen. Deze netto-ontvangsten werden evenwel uitgedrukt worden in prijzen van 2002. Vanaf 2003 werd het basisbedrag 2002 van de dotatie aangepast aan de inflatie. Vanaf de inwerkingtreding van de herziene Bijzondere Financieringswet (2015) zal de bedoelde dotatie van beide gemeenschappen in de BTW-basisdotatie geïntegreerd worden en bijgevolg de evolutie en verdeling van de BTW-basisdotatie volgen.

Naar aanleiding van de overname vanaf 2011 van de dienst van de verkeersgerelateerde gewestbelastingen (verkeersbelasting, belasting op de inverkeersstelling en eurovignet) ontvangt het Vlaams Gewest van de federale overheid jaarlijks - ook na begrotingsjaar 2014 - een extra dotatie om de kosten van het overgenomen federaal personeel te compenseren. De berekening van de dotatie is gebaseerd op de gemiddelde kostprijs van de dienst van de betrokken gewestbelastingen voor de jaren 1999, 2000 en 2001, uitgedrukt in prijzen van 2002. Vanaf 2003 wordt dit bedrag (per gewestbelasting) aangepast aan de evolutie van de consumptieprijsindex. De basisbedragen staan vermeld in de wet van 8 maart 2009 tot vaststelling van de totale kostprijs van de dienst van de gewestelijke belastingen, in uitvoering van artikel 68ter van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en gewesten (BS 20 maart 2009).

Tot slot wordt krachtens artikel 62ter van de Bijzondere Financieringswet aan de gemeenschappen - ook na begrotingsjaar 2014 - een dotatie toegekend vanaf het begrotingsjaar waarin de Nationale Plantentuin van België wordt overgedragen. Het in artikel 62ter vermelde basisbedrag wordt jaarlijks aan de inflatie en aan de economische groei aangepast. De verdeling van het aangepaste bedrag over beide gemeenschappen geschiedt volgens een sleutel die in overeenstemming is met de taalrol van het effectief personeelsbestand van de Nationale Plantentuin op de dag van de overdracht. De bedoelde overdracht is gepland op 1 januari 2014. De in de meerjarenraming 2014-2019 gehanteerde verdeelsleutel weerspiegelt de taalrol op 1 januari 2012. Voor het begrotingsjaar 2014 wordt de dotatie van de Vlaamse Gemeenschap op 6.593 duizend euro geraamd. In het jaar van overdracht is er geen afrekening.

2.4. Gewestelijke belastingen

De ramingen van de gewestelijke belastingen voor het begrotingsjaar 2015 en volgende zijn enerzijds gebaseerd op de ramingen voor het jaar 2014, en anderzijds op de economische vooruitzichten die door het IMF eind oktober 2013 werden gepubliceerd. Vooral de registratierechten, de successierechten en de schenkingsrechten worden door conjuncturele elementen beïnvloed.

De raming van de gewestbelastingen is gebeurd vanuit een constant beleid hypothese. Eenmalige ontvangsten in 2014 werden in meerjarig perspectief gecorrigeerd. Met betrekking tot de belasting op de inverkeersstelling wordt er verondersteld dat het technologie-effect en het vergroeningseffect elkaar compenseren. De toename van de geraamde ontvangst wordt bijgevolg verklaard door de evolutie van

de inflatie. Aangaande de successierechten wordt er van uitgegaan dat de effecten van de fiscale regularisatie en de inspanningen van de federale overheid inzake de strijd tegen de fraudemechanismen ook de komende jaren gevolgen blijven ressorderen.

Tabel 2-7 toont een overzicht van de begrotingsposten en de weerhouden bedragen. De getoonde bedragen betreffen ESR gecorrigeerde ontvangsten.

Tabel 2-7: Gewestelijke belastingen (in duizend euro)

	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Onroerende voorheffing	102.039	105.277	108.520	111.868	115.324	118.891
Belasting op de spelen en weddenschappen	26.845	27.260	27.681	28.108	28.542	28.983
Belasting op de automatische ontspanningstoestellen	30.303	30.468	30.634	30.801	30.969	31.137
Openingsbelasting	0	0	0	0	0	0
Registratierechten	1.937.992	2.009.740	2.091.203	2.180.263	2.277.597	2.379.275
Hypotheekrechten	150.102	154.030	158.216	162.677	167.263	172.486
Verkeersbelasting op de autovoertuigen (inning FOD Financiën)	0					
Verkeersbelasting op de autovoertuigen (inning IVA VLABEL)	990.260	1.011.842	1.035.751	1.059.747	1.084.318	1.109.479
Belasting op de inverkeersstelling (inning FOD Financiën)	0					
Belasting op de inverkeersstelling (inning IVA VLABEL)	198.758	203.244	208.215	213.204	218.312	223.543
Eurovignet (inning FOD Financiën)	23.617	24.670	25.770	26.918	28.118	29.372
Eurovignet (inning IVA VLABEL)	53.079	53.902	54.737	55.585	56.447	57.322
Schenkingsrechten	304.175	315.881	328.685	342.683	357.981	373.962
Successierechten en recht van overgang bij overlijden	1.604.215	1.665.950	1.733.478	1.807.303	1.887.987	1.972.272
Kijk- en luistergeld	0	0	0	0	0	0
Totaal	5.421.385	5.602.264	5.802.890	6.019.157	6.252.858	6.496.722

2.5. Toegewezen ontvangsten

Aan een begrotingsfonds toegewezen of geaffecteerde ontvangsten - die niet als opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen kunnen bestempeld worden - zijn ontvangsten die voorbehouden worden voor het dekken van bepaalde duidelijk omschreven uitgaven. De raming van de toegewezen ontvangsten schommelt in de meerjarenraming rond de 155 miljoen euro. De belangrijkste toegewezen ontvangsten in de middelenbegroting zijn:

- de inschrijvingsgelden van het deeltijds kunstonderwijs;
- de terugbetaling van salarissen en salaristoelagen in de onderwijssector;
- de inkomsten in het kader van het medisch-sociaal beleid;
- de inkomsten van het Vernieuwingsfonds.

2.6. Andere ontvangsten

De andere ontvangsten betreffen niet-fiscale, niet-toegewezen ontvangsten die niet kunnen bestempeld worden als (1) opbrengsten uit kredietverleningen of deelnemingen, of (2) dotaties komende van instellingen behorende tot de consolidatiekring. Tot deze categorie behoren onder meer de dividenden

van de openbare investeringsmaatschappijen en de dividenden van financiële instellingen die door de Vlaamse Regering in 2009 gesteund werden. De dalende trend van de categorie andere ontvangsten in de meerjarenraming wordt verklaard door de evolutie van de dividenden van de financiële instellingen (zie tabel 2-2). De opbrengst van het digitaal dividend is een eenmalige opbrengst in 2014.

2.7. Lottomiddelen

Volgens artikel 62bis van de Bijzondere Financieringswet krijgt elke gemeenschap een bepaald percentage van de te verdelen winst van de Nationale Loterij toegewezen. De federale ministerraad dient hiertoe de uitkeerbare winst te bepalen. De raming van de Lottomiddelen wordt in de meerjarenraming constant gehouden op het niveau van de begrotingsopmaak 2014 (34,9 miljoen euro). Die raming is gebaseerd op het voorlopig winstverdelingsplan voor het dienstjaar 2013.

2.8. Te consolideren instellingen

Tabel 2-8 geeft een overzicht van de ESR gecorrigeerde ontvangsten van de Vlaamse instellingen die tot de consolidatieperimeter behoren. Hierbij worden de instellingen met belangrijke bedragen aan eigen ontvangsten apart vermeld.

Tabel 2-8: Te consolideren instellingen (in duizend euro)

	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
MINA	124.646	124.112	123.595	123.093	122.604	122.126
VIF	94.785	55.819	56.446	57.123	57.811	58.511
Loodswezen	76.591	77.510	78.440	79.381	80.334	81.298
Andere instellingen met DAB-vorm	23.806	24.193	24.541	24.914	25.293	25.678
VMM	30.786	3.566	3.623	3.684	3.743	3.807
VDAB	104.170	105.733	107.424	109.250	111.108	112.997
NV Waterwegen en Zeekanaal	62.581	63.332	64.092	64.861	65.639	66.427
VRT	190.971	193.263	195.582	197.929	200.304	202.708
Kind & Gezin	156.283	158.627	161.165	163.905	166.691	169.525
VAPH	20.211	20.514	20.842	21.197	21.557	21.924
VVM - De Lijn	231.095	233.868	236.675	239.515	242.389	245.297
VEB	1.461	27.299	77.639	127.061	124.982	122.486
Andere instellingen met andere dan DAB-vorm	331.780	342.546	350.248	353.822	357.698	361.787
Totaal	1.449.166	1.430.382	1.500.313	1.565.736	1.580.154	1.594.572

De ESR gecorrigeerde ontvangsten van het *Minafonds* evolueren van 124,6 miljoen euro in 2014 naar 122,1 miljoen euro in 2019. De ontvangsten zijn in hoofdzaak afkomstig van de milieuheffingen. De milieuheffingen worden geïnd door de Vlaamse openbare milieu-instellingen. Meer bepaald int OVAM de afvalstoffenheffing, VMM de waterheffingen en VLM de administratieve geldboetes in het kader van MAP III.

Over de periode 2014-2019 wordt ervan uitgegaan dat de ontvangsten uit afvalstoffenheffingen met 2,5 miljoen euro afnemen. Dit is te wijten aan de sturende werking van de heffing en inzonderheid het verbieden of ontraden van storten en het recupereren van energie uit afvalstoffenstromen.’

De ESR gecorrigeerde ontvangsten van het *Loodswezen*, de *NV Waterwegen en Zeekanaal* en van *De Lijn* worden geïndexeerd volgens de in de meerjarenraming gehanteerde inflatieparameters.

De ESR gecorrigeerde ontvangsten van het *VIF* kennen in 2015 een sterke daling wegens het terug in mindering brengen van de éénmalige opbrengsten uit gronden en een gebouw in 2014. Zo vervalt de opbrengst uit de verkoop van gronden Oostende Oosteroever, ten belope van 28,5 miljoen, en van gronden (6 miljoen euro) en een gebouw (5 miljoen euro) binnen het Agentschap Wegen en Verkeer. De in 2014 geboekte verhoging van eigen ontvangsten, ten belope van 4 miljoen euro, binnen het Agentschap Wegen en Verkeer (hoofdzakelijk opbrengsten van de nevenbedrijven) worden wel als recurrent beschouwd. De recurrente ESR gecorrigeerde ontvangsten worden slechts gedeeltelijk geïndexeerd. Enkel de ontvangsten van het agentschap Wegen en Verkeer (o.a. de opbrengsten van de eerder vermelde nevenbedrijven langs autosnelwegen en de ontvangsten uit schaderegelingen voortvloeiend uit schade aan het openbaar domein) worden geïndexeerd. De overige ontvangsten van het *VIF* worden constant gehouden.

Ingevolgde het wegvallen van de opbrengsten uit de verkoop van activa aan Aquafin NV vallen de ESR gecorrigeerde ontvangsten van de *VMM* in 2015 terug naar 3,6 miljoen euro. De evolutie tijdens de daaropvolgende jaren wordt verondersteld gelijk te lopen met de inflatie.

Ook de evolutie van de ESR gecorrigeerde ontvangsten van de *VDAB*, *VRT*, *Kind en Gezin* en *VAPH* worden verondersteld gelijk te lopen met de inflatie.

Tot slot is de raming van de ESR gecorrigeerde ontvangsten van het *VEB* gebaseerd op het businessplan.

3. DE UITGAVENBEGROTING

3.1. Constant beleid inzake huidige bevoegdheden

Voor wat de berekening van de kost van het constant beleid inzake de huidige bevoegdheden in de periode 2015-2019 betreft, worden de uitgangshypothesen inzake de in huidige legislatuur gehanteerde kostendrijvers en budgettaire engagementen bij ongewijzigd beleid rigoureus doorgetrokken.

De exacte repercussie van de aannames op de in deze meerjarenraming gehanteerde indexatieparameters resp. externe kostendrijvers en budgettaire engagementen is terug te vinden onder punt 3.1.1 - Indexatie bij constant beleid, resp. onder punt 3.1.2. - Andere kostendrijvers of budgettaire engagementen bij constant beleid: Toelichting per beleidsdomein.

De bij de begroting 2014 doorgevoerde besparingen worden recurrent doorgetrokken. Eenmalige investeringskredieten resp. - inkomsten worden logischerwijs niet doorgetrokken.

Wat betreft de meeruitgaven aan beschikbaarheidsvergoedingen voor alternatief gefinancierde projecten, worden er voor sommige initiatieven zoals PPS in de sport, VIPA-II, VAC's nog bijkomende kredieten t.o.v. de begrotingsopmaak 2014 voorzien.

Voor andere initiatieven zoals VIA-invest, PPS in de scholenbouw, ... zullen de reeds in het verleden toegekende kredieten worden ingezet. Bij de concrete operationalisering zal duidelijk worden welke werkelijke uitgaven hiermee kunnen opgevangen worden en waar er desgevallend bijkomende middelen moeten worden ingezet.

Voor meer detail inzake de verwachte evolutie van beschikbaarheidsvergoedingen in meerjarig perspectief, wordt verwezen naar de specifieke rapportage inzake alternatieve financiering zoals jaarlijks neergelegd bij het Vlaams Parlement.

3.1.1. Indexatie bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden

Tabel 3-1 toont de diverse indexparameters die in voorliggende meerjarenraming worden gehanteerd. Voor de periode 2015-2019 worden de inflatieverwachtingen overgenomen die ook bij de ontvangstenraming worden gehanteerd (gebaseerd op de door het IMF gepubliceerde meerjarenprojectie van eind oktober 2013).

Tabel 3-1 : Indexparameters

	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Verwachte evolutie gezondheidsindex	1,4%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%
Overschrijding spilindex	Jun. '14	-	Jan. '16	-	Nov. '17	Mei '19
Maand aanpassing loon	Aug. '14	-	Maa. '16	-	Jan. '18	Jul. '19
Index loon buiten provisie	1,4%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%
Index niet loon	1,4%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%

In tabel 3-2 wordt de cumulatieve toename van de beleidskredieten t.o.v. BO 2014 als gevolg van indexatie weergegeven.

Het volledig budgettaire effect van de verwachte overschrijding van de spilindex in juni 2014 wordt vanaf begrotingsjaar 2015 toegewezen aan de resp. ontvangende begrotingsartikelen. De kost van de overschrijdingen van de spilindex in de jaren 2016, 2017 en 2019 wordt eveneens voorzien op de resp. begrotingsartikelen.

Globaal genomen stijgen de beleidskredieten met betrekking tot constant beleid inzake huidige bevoegdheden in voorliggende meerjarenraming met 3 miljard euro, waarvan 1,51 miljard euro te wijten is aan de indexatie.

Tabel 3-2: Cumulatief effect indexatie kredieten t.o.v. BO 2014 (in duizend euro)

Beleidsdomein	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Hogere Entiteiten	1.634	3.661	5.294	7.584	9.627
Diensten Algemeen					
Regeringsbeleid	1.418	2.737	3.519	4.978	6.105
Bestuurszaken	4.286	8.356	10.877	15.357	18.873
Financiën en Begroting	771	1.456	1.661	2.464	2.964
Internationaal Vlaanderen	2.048	3.881	4.988	7.019	8.595
Economie, Wetenschappen en Innovatie	13.752	27.613	41.159	55.489	69.725
Onderwijs en Vorming	186.645	357.089	422.457	624.580	759.077
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	65.785	124.355	137.814	208.414	250.500
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	13.421	25.810	32.167	46.127	56.306
Werk en Sociale Economie	20.212	38.598	46.678	67.837	82.349
Landbouw en Visserij	2.217	4.320	5.718	8.019	9.883
Leefmilieu, Natuur en Energie	8.536	16.790	23.156	32.166	39.913
Mobiliteit en Openbare Werken	39.180	75.934	106.797	148.778	185.141
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	3.457	6.805	9.190	12.816	15.844
TOTAAL (excl. FFEU)	363.362	697.405	851.475	1.241.628	1.514.902

3.1.2. Andere kostendrijvers of budgettaire engagementen bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden: Toelichting per beleidsdomein

Hierna volgt een toelichting per beleidsdomein van de belangrijkste evoluties bij constant beleid excl. indexatie.

3.1.2.1. Bestuurszaken

In uitvoering van het decretaal voorziene groeipad van 3,5% voor het gemeente-, het provincie- en het stedenfonds nemen de kredieten tegen het begrotingsjaar 2019 cumulatief toe met respectievelijk 421,7 miljoen euro, 7 miljoen euro en 27,7 miljoen euro t.o.v. het begrotingsjaar 2014.

Voor de lokale en provinciale verkiezingen van 2018 wordt in 2016 en 2017 samen 11,2 miljoen euro voorzien terwijl er voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement in 2019 1,6 miljoen euro ingeschreven wordt.

In 2015 neemt de meerkost, gedragen uit de algemene middelen, voor het VAC Brugge en het VAC Gent verder toe met 4,2 miljoen euro terwijl vanaf 2016 de toename ten opzichte van 2014 beperkt blijft tot 3,8 miljoen euro.

3.1.2.2. Financiën en Begroting

De budgettaire effecten van de overschrijdingen van de spilindex in de periode 2015-2019, alsook het op kruissnelheid brengen van het effect de overschrijding van de spilindex van juni 2014 worden voorzien op de resp. begrotingsartikelen (cfr. supra punt 3.1.1.).

De indexprovisie wordt aldus op 0 gezet wat een daling betekent van 139,1 miljoen euro ten opzichte van 2014.

Voor de verwachte meerkosten voor de bijdrage aan de pool der parastatalen (verwachte groei van de bijdragevoet met 1% per jaar vanaf 2016) wordt tegen 2019 een meerkost verwacht van 11,4 miljoen euro.

In afwachting van een concrete invulling van de versnelling van het efficiëntietraject wat moet resulteren in een verlaging van het aantal koppen in de Vlaamse administratie tegen het einde van de huidige legislatuur met 6,5% (i.p.v. 6%) wordt de voorziene extra besparing in loonkredieten a rato van 5,1 miljoen euro doorgetrokken binnen het beleidsdomein FB.

Tot slot wordt er in een jaarlijkse kredietverhoging van 6,3 miljoen euro voorzien voor het ondervangen van de budgettaire effecten van de vergrijzing van het ambtenarenkorps, de zgn. weddedrift.

Met ingang van het jaar 2015 zal de bijzondere wet van 5 mei 2003 worden opgeheven. De bedragen van de responsabiliseringsbijdrage voor de periode 2015-2020 worden nominaal in art 65 quinquies van de BFW vermeld en evolueren van 84,5 miljoen in 2015 naar 121,7 miljoen in 2019. Deze bedragen zullen echter afgehouden worden op de overdrachten in het kader van de nieuwe bijzondere financieringswet waardoor binnen de uitgavenbegroting m.b.t. het beleidsdomein Financiën en Begroting niets meer voorzien moet worden.

De compensaties aan gemeenten en provincies voor de gedeerde inkomsten ingevolge de volledige vrijstelling van de onroerende voorheffing (O.V.) voor het kadastraal inkomen (K.I.) ingevolge de vermindering van de O.V. voor energiezuinige woningen en gebouwen nemen jaarlijks toe met 1 miljoen euro, om vanaf 2018 recurrent 10 miljoen euro te bedragen.

De rentekredieten evolueren van 113,1 miljoen euro in 2014 tot 81,9 miljoen euro in 2019. Rekening houdende met de vervaldagen van de verschillende EMTN-leningen wordt er volgens de huidige inschattingen en een goede mix van lange en korte termijnrentevoeten in 2015 en 2016 telkens 1 miljard euro opgehaald. De resterende nood aan externe financiering zal worden opgevangen via korte termijninstrumenten en - indien opportuun - het inzetten van reserves van te consolideren entiteiten. Gelet op het bovenstaande worden de benodigde rentekredieten voor 2015 op 133,1 miljoen euro geraamd om vanaf dan stelselmatig af te nemen tot 81,9 miljoen euro in 2019 (zie ook hoofdstuk 4).

Ten gevolge de verdere ontplooiing van het Vlaams Energiebedrijf, conform het door de Vlaamse regering goedgekeurde businessplan, groeien de beleidskredieten aan tot 118,8 miljoen euro in 2019. Hiertegenover staan ook ontvangsten ten belope van 122,5 miljoen euro waardoor de impact op het vorderingensaldo positief is.

3.1.2.3. Internationaal Vlaanderen

In de periode 2010-2011 werd er door middel van een vooruitschuifoperatie extra machtiging toegekend voor de “inhaalbeweging jeugdverblijfsinfrastructuur” voor een totaal bedrag van 18 miljoen euro. In de begrotingsjaren 2012, 2013 en 2014 werd de recurrente machtiging van Toerisme Vlaanderen gradueel verlaagd om deze vooruitschuifoperatie te financieren. Vanaf het begrotingsjaar

2015 zal de vooruitschuifoperatie afgelopen zijn en zal de machtiging terug toenemen met 7,8 miljoen euro.

Gelet op de dalende ontvangsten uit de verkoop van overtollige gebouwen, nemen ook de hieraan gekoppelde beleidskredieten in de periode 2015-2017 met 2,1 miljoen euro af.

3.1.2.4. *Economie, Wetenschap en Innovatie*

Voor de implementatie van het decreet integratie binnen het hoger onderwijs wordt er – naast de voorziene middelen vanuit het beleidsdomein Onderwijs en Vorming - vanuit de EWI-begroting een bijkomende bijdrage voorzien van gecumuleerd 13,8 miljoen euro in begrotingsjaar 2019 t.o.v. begrotingsjaar 2014.

Behalve de in het integratiedecreet hoger onderwijs voorziene opstappen qua kredieten zijn er in voorliggende raming geen verdere toenames voorzien voor het behalen van de 3%-norm inzake investeringen in Onderzoek en Ontwikkeling.

3.1.2.5. *Onderwijs en Vorming*

De uitgaven voor de lonen in het leerplicht- en deeltijds kunstonderwijs kennen een globale stijging van 374 miljoen euro in begrotingsjaar 2019 ten opzichte van de begrotingsopmaak 2014. Deze toename valt uiteen in meerdere verklarende elementen:

- Vooreerst geeft de evolutie van de verwachte leerlingenaantallen in het basis- en secundair onderwijs aanleiding tot een toename van de kredieten met 272 miljoen euro. Deze evolutiecijfers van de verwachte leerlingenaantallen zijn aangepast met de elasticiteits-coëfficiënten. Niet alleen is er een blijvende stijging van de leerlingenaantallen in het basisonderwijs te verwachten, maar ook in het secundair onderwijs wordt een kentering in de evolutie van de leerlingenaantallen verwacht. Zo zal vanaf het begrotingsjaar 2017 de verwachte leerlingenevolutie van negatief naar positief tenderen. Dit is ook logisch gegeven de verhoogde doorstroom van leerlingen vanuit het basisonderwijs.
- In de huidige meerjarenraming wordt een vergrijzingscoëfficiënt van 0,354% gehanteerd waarbij het bijkomend budgettair effect in begrotingsjaar 2019 t.o.v. begrotingsjaar 2014 op 127 miljoen euro wordt geraamd, hetzij een jaarlijkse toename met 25,4 miljoen euro.
- De afschaffing van de TBS-maatregel in samenhang met de federale pensioenhervorming laat een daling van de benodigde loonkredieten noteren voor een bedrag van 8 miljoen euro in begrotingsjaar 2015 t.o.v. begrotingsjaar 2014. Door de effecten van de federale pensioenhervorming op de vergrijzing, wordt het besparend effect van de afschaffing van de TBS-maatregel in beperkte mate teniet gedaan. Dit vergrijzingseffect neemt doorheen de tijd toe en zit mee verrekend in de verhoogde vergrijzingscoëfficiënt.
- Tot slot geeft de afbouw van de overgangsmaatregel voor het decreet basisonderwijs aanleiding tot een daling van de loonkredieten met 1,2 miljoen euro vanaf begrotingsjaar 2016.

De werkingsmiddelen voor het basis- en secundair onderwijs nemen toe met een bedrag van 12,1 miljoen euro door de leerlingenevolutie in begrotingsjaar 2019 t.o.v. begrotingsjaar 2014. Aangezien er geen elasticiteitscoëfficiënten worden toegepast en er een vertraagd effect is van de leerlingenevolutie op de werkingsmiddelen, is er verhoudingsgewijs een minder uitgesproken effect op evolutie van de kredieten dan bij de loonkredieten

Bepaalde projecten lopen ten einde of zijn niet jaarlijks wederkerend op het vlak van benodigde vastlegging. De kredieten voor de overheidsopdracht Klasse worden 2-jaarlijks voorzien waardoor er een verhoging is ten belope van 3,6 miljoen in de even begrotingsjaren. Daarnaast worden de benodigde vastleggingskredieten voor de 4-jaarlijkse financiële controle voor een bedrag van 1 miljoen euro éénmalig voorzien in 2016.

Voor de loonkredieten van het personeel van de basiseducatie en het volwassenenonderwijs wordt een jaarlijkse stijging van het lestijdenpakket met respectievelijk 2,59% en 0,8% in rekening gebracht. Dit komt neer op een jaarlijkse toename van de loonkredieten voor de basiseducatie en het volwassenenonderwijs met 4,5 miljoen euro. De centra voor de basiseducatie zullen als gevolg van de toename van het lestijdenpakket met 2,59% per schooljaar bovendien ongeveer 0,2 miljoen euro bijkomende werkingsmiddelen ontvangen.

Daarnaast wordt er ook nog binnen het volwassenenonderwijs voor 8 miljoen euro aan bijkomende kredieten voorzien vanaf begrotingsjaar 2015 in het kader van het inburgeringsbeleid via de cursussen Nederlands tweede taal. Met deze 8 miljoen euro komt de in het begrotingsjaar 2014 voorziene opstart van deze versterking op kruissnelheid.

Rekening houdende met de gekende evoluties zullen in 2015 het aantal financieringspunten bij de universiteiten, de professionele bachelors en het hoger kunstonderwijs met ten minste 2% zijn gestegen ten opzichte van de huidige referentiepunten. Hierdoor zullen de middelen voor het variabel onderwijsdeel van de professionele bachelors, de universiteiten en het hoger kunstonderwijs met 2% toenemen, wat neerkomt op een stijging met respectievelijk 8,7 miljoen euro, 7,4 miljoen euro en 1,3 miljoen euro. Deze positieve klik zal zich voor het variabel onderwijsdeel van de professionele bachelors en het hoger kunstonderwijs herhalen tot en met 2017, terwijl voor het variabel onderwijsdeel van de universiteiten gedurende de periode 2015-2019 jaarlijks een klik met 2% verwacht wordt.

Tegelijk met de verhoging van het variabele onderwijsdeel wordt ook voor het variabel onderzoeksdeel van de universiteiten een jaarlijkse stijging van de toelagen met 6,2 miljoen euro verrekend teneinde een verhouding van 45/55 tussen onderzoeksmiddelen en onderwijsmiddelen te behouden.

Voor de werkingsmiddelen van de Hogere Zeevaartschool wordt ook jaarlijks een klik verwacht. Hierdoor zullen de kredieten van de Hogere Zeevaartschool jaarlijks met 0,9 miljoen euro toenemen.

Naar aanleiding van de TBS-hervorming wordt er een jaarlijkse besparing van 3 miljoen euro in het hoger onderwijs verwacht t.o.v. begrotingsjaar 2014. Tenslotte wordt wat de werkingstoelage van de universiteiten en hogescholen betreft de éénmalige vermindering van 12 miljoen euro naar aanleiding van de begrotingsmatige inkanteling van de hogescholen in de universiteiten teruggedraaid.

Globaal gezien zullen de werkingsuitkeringen van de universiteiten en de hogescholen tegen begrotingsjaar 2019, als gevolg van deze evoluties, met 97,1 miljoen euro toenemen ten opzichte van begrotingsjaar 2014.

Naast de evolutie in het aantal financieringspunten nemen de kredieten voor het hoger onderwijs ook toe in het licht van het decreet integratie van het hoger onderwijs. De jaarlijkse toename voor de onderwijsbegroting bedraagt jaarlijks tussen de 14,8 en 17,8 miljoen euro, zodat in begrotingsjaar 2019 de voorziene kredieten naar aanleiding van dit decreet 78,3 miljoen euro hoger liggen dan in begrotingsjaar 2014.

Gelet op de verwachte leerlingenevoluties in het basis-, secundair en hoger onderwijs zullen de kredieten voor de studie- en schooltoelagen met 3,3 miljoen euro, exclusief index, toenemen tegen begrotingsjaar 2019 t.o.v. begrotingsjaar 2014..

3.1.2.6. *Welzijn, Volksgezondheid en Gezin*

In begrotingsjaar 2015 wordt een laatste opstap van 0,9 miljoen euro voorzien ter uitvoering van de sectorale maatregelen van het vierde Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de social-/ non-profitsectoren (VIA IV). Deze middelen komen in overeenstemming met het akkoord terecht bij de thuiszorg.

Binnen de werking van het VIPA wordt ter uitvoering van het bij de begrotingsopmaak 2014 totaal aan toegestane engagementen voor de alternatieve procedure in resp. 7 miljoen euro aan bijkomende beleids- en betaalkredieten in begrotingsjaar 2015, en een extra 3 miljoen euro in begrotingsjaar 2016, voorzien t.o.v. de reeds bij begrotingsopmaak 2014 voorziene 189,5 miljoen euro.

De toelage aan het Zorgfonds wordt jaarlijks verhoogd. Hierbij wordt –naar analogie met de groeivoet van het urencontingent gezinszorg- een jaarlijkse stijging van het aantal dossiers in de mantel- en thuiszorg verondersteld met 2,5%. Daarnaast wordt er een jaarlijkse verhoging van het aantal bedden in de residentiële zorg met 1.200 verwacht. Deze stijgingen leiden tot een totale cumulatieve verhoging van de toelage met 43 miljoen euro in begrotingsjaar 2019 ten opzichte van begrotingsjaar 2014.

Voor het Fonds Jongerenwelzijn worden jaarlijks 0,8 miljoen euro extra beleidskredieten voorzien ter ondersteuning van pleegplaatsingen, internaten en preventieve sociale actie. Deze stijgingen leiden dus tot een totale cumulatieve verhoging van de kredieten met 4 miljoen euro in begrotingsjaar 2019 ten opzichte van begrotingsjaar 2014.

De extra uitgaven ter ondervanging van het VIA-I akkoord voor het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap worden geraamd op 5,6 miljoen euro in begrotingsjaar 2019 ten opzichte van begrotingsjaar 2014.

Binnen het Agentschap Zorg en Gezondheid wordt er ruimte voorzien om het urencontingent gezinszorg jaarlijks met 2,5% te laten uitbreiden. Dit betekent een totale cumulatieve verhoging van de kredieten met 71 miljoen euro in begrotingsjaar 2019 ten opzichte van begrotingsjaar 2014 ofwel een jaarlijkse opstap van gemiddeld 14,2 miljoen euro.

Daarnaast stijgen de kredieten voor het thuis- en ouderenzorgbeleid jaarlijks met 0,9 miljoen euro omwille van het groeipad animatiewerking in de erkende woonzorgcentra. Tenslotte worden de beleidskredieten voor de bouw van serviceflats afgebouwd aangezien de vastleggingen van de geplande investeringen aflopen. Tussen begrotingsjaar 2014 en begrotingsjaar 2016 dalen de beleidskredieten voor de bouw van serviceflats met 2,3 miljoen euro, waardoor ze in feite volledig vervallen.

Ter compensatie van de weddedrift in de verschillende sectoren wordt geraamd dat in begrotingsjaar 2019 ten opzichte van begrotingsjaar 2014 57,6 miljoen euro meer kredieten zullen benodigd zijn bij het VAPH, Jongerenwelzijn, Kind en Gezin en de Centra Algemeen Welzijnswerk.

Voor de operationalisering van het decreet kinderopvang en het decreet persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap werd in voorliggende raming geen budgettaire impact verrekend.

3.1.2.7. *Cultuur, Jeugd, Sport en Media*

De kredieten voor het vastleggen van de 2de fase van de renovatie van het KMSKA binnen het FoCI, ten belope van 31,3 miljoen euro, worden in 2015 terug in mindering gebracht.

Verder loopt in begrotingsjaar 2015 ook de 5-jarige periode af waarin jaarlijks 4 miljoen euro compensatie vanuit de FOCI-machtiging wordt geboden voor de volledige vastlegging van het project Waalse Krook in 2010, waardoor de beleidskredieten vanaf 2015 met 4 miljoen euro toenemen.

In begrotingsjaar 2016 wordt 0,4 miljoen euro ingeschreven voor de deelname van de Vlaamse topsporters aan de Olympische Spelen in Rio de Janeiro.

Voor de subsidies binnen het sportinfrastructuurplan voor projecten gefinancierd via PPS wordt in voorliggende meerjarenraming uitgegaan van een toename van deze subsidies tot jaarlijks 8,5 miljoen euro in begrotingsjaar 2019.

Met betrekking tot de VRT-begroting wordt blijvend abstractie gemaakt van de toelage voor de knipperlichtprocedure. Daarnaast wordt er vanaf begrotingsjaar 2015 geen saldo-evolutie meer meegenomen, wat tot een verlaging van de voorziene beleidskredieten met 5 miljoen euro leidt.

Op basis van het actuairieel rapport wordt geraamd dat de pensioenuitgaven van het pensioenfinancieringsorganisme van de VRT t.o.v. de begrotingsopmaak 2014 met 14,4 miljoen euro stijgen naar 71,5 miljoen euro in begrotingsjaar 2019.

3.1.2.8. *Werk en Sociale Economie*

Daar de nieuwe generatie sectorconvenants opnieuw een looptijd kennen van 2 jaar wordt enkel in de oneven jaren een vastleggingskrediet van 12,8 miljoen euro ingeschreven..

De kredieten voor de landingsbanen blijven constant. Hierachter gaan echter 2 tegengestelde bewegingen schuil die elkaar opheffen. Enerzijds zijn er jaarlijks minder instappers ingevolge de verhoging van de instapleeftijd naar 55 jaar en anderzijds zijn er ook jaarlijks minder uitstappers door de graduele verhoging van de pensioenleeftijd.

3.1.2.9. *Leefmilieu, Natuur en Energie*

De verlaging van de toelage aan de drinkwatermaatschappijen door het optimaliseren van het subsidiëritme wordt in begrotingsjaar 2015 teruggedraaid ten belope van 82 miljoen euro. Naast het wegvallen van deze eenmalige verlaging, stijgt de betoelaging in het kader van de aquafinfactuur t.o.v. de begrotingsopmaak 2014 met 9,4 miljoen in begrotingsjaar 2015 tot 49,8 miljoen euro in begrotingsjaar 2019.

In begrotingsjaar 2016 worden de 5-jaarlijkse beheersovereenkomsten met landbouwers hernieuwd wat tot een stijging van de beleidskredieten met 31,7 miljoen euro leidt.

3.1.2.10. *Mobiliteit en Openbare Werken*

Het effect van het toepassen van de klassieke prijsherzieningsformules van de VVM – De Lijn als gevolg van indexatie, werd in voorliggende oefening verwerkt onder de noemer indexatie. Zie hiervoor punt 3.1.1.

De verdere aflossing van de nog openstaande leningen bij De Lijn, geven aanleiding tot een dalende intrestkost ten belope van 2,7 miljoen euro.

De kredieten, ten belope van 10 miljoen euro, voor de co- en prefinanciering van de NMBS in het kader van de werken aan de stationsomgeving Mechelen worden, na het niet benodigd zijn hiervan in 2014 omwille van de afdoende bevoorschotting tot op heden, terug toegevoegd in 2015.

Voor de initiatieven binnen het beleidsdomein MOW, die op alternatieve wijze zullen gefinancierd worden (VIA-Invest, Lijninvest, ...), zullen de reeds in het verleden toegekende kredieten worden ingezet. Bij de concrete operationalisering zal duidelijk worden welke werkelijke uitgaven hiermee kunnen opgevangen worden en waar er desgevallend bijkomende middelen moeten worden ingezet.

3.1.2.11. *Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed*

In het kader van het grond- en pandendecreet wordt er tegen begrotingsjaar 2019 nog 8,2 miljoen euro extra krediet voorzien voor infrastructuursubsidies.

Bij de berekening van de kapitaalsubsidies voor de huursector wordt uitgegaan van het nieuwe financieringsbesluit voor de sociale huisvestingssector en het fundingbesluit. De indexering van de investeringsvolumes en het incalculeren van een mogelijke rentestijging resulteren tegen begrotingsjaar 2019 in een gecumuleerde toename van het beleidskrediet met 31,7 miljoen euro voor de kapitaalsubsidies huur.

Het investeringsvolume van de huursector dat gefinancierd wordt met rentesubsidies volgt het groeipad dat werd voorzien in het grond- en pandendecreet. Deze volumes, aangevuld met 100 miljoen euro aan extra renovatiebudget over de periode 2014 - 2018 en de mogelijke rentestijging resulteren in een gecumuleerde toename van de rentesubsidies met 53,0 miljoen euro tegen begrotingsjaar 2019.

De kredieten voor kapitaalsubsidies voor de koopsector nemen tegen begrotingsjaar 2019 toe met 30,0 miljoen euro. Dit ingevolge de indexatie van de volumes en het in rekening brengen van een mogelijke rentestijging.

Het investeringsvolume van de koopsector dat gefinancierd wordt met rentesubsidies volgt het groeipad dat werd voorzien in het grond en pandendecreet. Deze volumes en de mogelijke rentestijging resulteren in een gecumuleerde toename van de beleidskredieten met 14,6 miljoen euro tegen begrotingsjaar 2019.

De eenmalige leningsmachtiging aan de VMSW ten belope van 50 miljoen euro voor het rollend grondfonds resulteert tegen begrotingsjaar 2019 in een toename van de rentesubsidie van 1,0 miljoen euro.

In de jaren '90 werd het urgentieprogramma Domus Flandria voor de bouw van sociale woningen opgestart. De financiering van dit programma gebeurde via leningen waarop een tussenkomst in de rentelast werd toegekend en een tussenkomst in functie van huurinkomsten. Deze financiering liep over 20 jaar. Bijgevolg beginnen de tussenkomsten van het Vlaamse Gewest vanaf begrotingsjaar 2015 te dalen. Gecumuleerd nemen de beleidskredieten voor dit programma met 30,2 miljoen euro af tegen begrotingsjaar 2019.

De leningsmachtiging van het VWF wordt geïndexeerd volgens de in de meerjarenbegroting voorziene inflatieparameters. De tussenkomst in de intrestlast van het Vlaamse Gewest voor deze leningen vragen een verhoging van de beleidskredieten met 25,6 miljoen euro tegen begrotingsjaar 2019.

3.1.2.12. *Hogere entiteiten*

In begrotingsjaar 2014 en 2019 is telkens 3,3 miljoen euro voorzien voor de kosten die eventuele kabinetswissels met zich meebrengen.

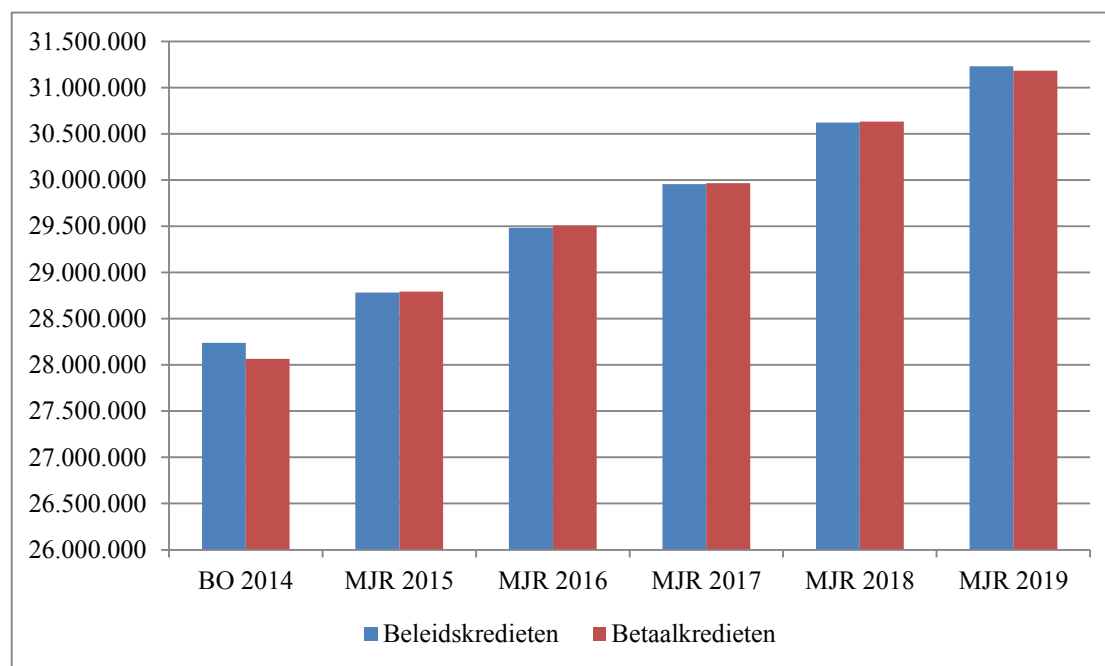
3.1.3. *De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden*

Figuur 3-1 toont aan dat in voorliggende begroting het beperkte verschil tussen de beleids- en betaalkredieten zoals voorzien in de begrotingsopmaak 2014 in de eerste jaren van de volgende legislatuur negatief wordt omwille van het wegvallen van eenmalig voorziene investeringskredieten enerzijds en het blijvend voorzien in de benodigde betaalkredieten om

deze specifieke eenmalige investeringskredieten, reeds genomen - en nog te nemen engagementen te kunnen vereffenen anderzijds.

In het laatste jaar van de legislatuur is het verschil tussen beleids- en betaalkredieten terug positief, omwille van het feit dat tegen dat moment er terug een genormaliseerde verhouding tussen beleids- en betaalkredieten mogelijk is, waarbij de beleidskredieten per definitie een stuk boven de betaalkredieten staan, gelet op de werking van betaalkalender enerzijds en de technische onmogelijkheid om elke genomen vastlegging voor 100% uit te voeren anderzijds.

Figuur 3-1: Beleids- en betaalkredieten (in duizend euro)

3.1.4. De beleids- en betaalkredieten verdeeld over de 13 beleidsdomeinen bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden

In tabel 3-3, resp. 3-4 worden de beleids- en betaalkredieten per beleidsdomein bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden weergegeven.

Tabel 3-3: Beleidskredieten per beleidsdomein bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden 2014-2019 (in duizend euro)

Beleidsdomein	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Hogere Entiteiten	129.559	127.867	129.894	131.527	133.817	139.186
Diensten Algemeen Regeringsbeleid	133.703	135.211	138.060	138.708	140.715	141.714
Bestuurszaken	2.870.581	2.963.587	3.055.852	3.160.050	3.248.229	3.351.105
Financiën en Begroting	646.592	553.053	600.191	642.223	632.192	631.696
Internationaal Vlaanderen	171.480	180.067	181.751	182.477	184.608	186.286
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.271.109	1.289.231	1.303.765	1.319.909	1.340.100	1.360.113
Onderwijs en Vorming	10.924.672	11.170.855	11.462.031	11.650.269	11.972.392	12.223.157
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	4.074.216	4.173.754	4.272.553	4.326.177	4.437.863	4.522.287
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.340.507	1.328.906	1.349.771	1.362.284	1.383.012	1.398.832
Werk en Sociale Economie	1.587.984	1.619.324	1.626.518	1.649.380	1.659.201	1.688.869
Landbouw en Visserij	190.044	192.452	194.749	196.342	198.842	200.906
Leefmilieu, Natuur en Energie	876.462	964.451	1.017.081	1.000.697	1.020.674	1.037.214
Mobiliteit en Openbare Werken	3.123.868	3.142.187	3.183.789	3.219.738	3.267.156	3.309.453
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	774.082	817.216	841.582	852.603	879.825	916.688
TOTAAL Beleidskredieten (excl. FFEU)	28.114.859	28.658.164	29.357.588	29.832.383	30.498.627	31.107.506
FFEU	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
TOTAAL Beleidskredieten (incl. FFEU)	28.239.859	28.783.164	29.482.588	29.957.383	30.623.627	31.232.506
SUBTOTAAL ESR-correcties uitgaven	-842	-846	-850	-854	-858	-862
Beleidskredieten	28.239.017	28.782.318	29.481.738	29.956.529	30.622.769	31.231.644

Tabel 3-4: Betaalkredieten per beleidsdomein bij constant beleid inzake huidige bevoegdheden 2014-2019 (in duizend euro)

Beleidsdomein	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Hogere Entiteiten	129.559	127.867	129.894	131.527	133.817	139.186
Diensten Algemeen	134.604	135.602	137.690	138.721	140.335	141.757
Regeringsbeleid						
Bestuurszaken	2.872.481	2.967.111	3.053.411	3.148.177	3.254.439	3.347.485
Financiën en Begroting	566.448	512.846	600.930	642.676	631.645	627.149
Internationaal Vlaanderen	190.634	191.991	183.179	179.443	181.119	183.715
Economie, Wetenschappen en Innovatie	1.235.176	1.263.405	1.288.660	1.308.299	1.337.290	1.352.202
Onderwijs en Vorming	10.896.967	11.234.790	11.554.671	11.728.248	12.028.645	12.253.905
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	4.079.598	4.190.264	4.287.199	4.334.641	4.437.922	4.521.640
Cultuur, Jeugd, Sport en Media	1.315.904	1.342.087	1.369.332	1.384.077	1.394.155	1.402.219
Werk en Sociale Economie	1.590.404	1.622.483	1.635.773	1.646.366	1.663.198	1.683.448
Landbouw en Visserij	169.564	193.466	202.859	205.888	204.312	202.290
Leefmilieu, Natuur en Energie	868.323	949.356	969.386	986.722	1.011.365	1.031.694
Mobiliteit en Openbare Werken	3.173.923	3.147.792	3.143.630	3.162.338	3.205.674	3.249.897
Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	743.838	809.485	841.811	856.360	890.243	922.721
TOTAAL Betaalkredieten (excl. FFEU)	27.967.423	28.688.546	29.398.426	29.853.482	30.514.161	31.059.309
FFEU	98.322	104.000	109.000	114.000	119.000	124.000
TOTAAL Betaalkredieten (incl. FFEU)	28.065.745	28.792.546	29.507.426	29.967.482	30.633.161	31.183.309
SUBTOTAAL ESR-correcties uitgaven	-842	-846	-850	-854	-858	-862
TOTAAL	28.064.903	28.791.700	29.506.576	29.966.628	30.632.303	31.182.447

3.2. Geraamde uitgaven inzake nieuwe bevoegdheden bij constant beleid

Aan uitgavenzijde ramen we de uitgaven voor de overgedragen bevoegdheden bij constant beleid als het verschil tussen enerzijds de ontvangsten berekend volgens de nieuwe bijzondere financieringswet, gerekend aan een elasticiteit van 1,6 zoals in het bij het Vlinderakkoord gehanteerde 'evenwichtsmodel' - maar exclusief bijdrage sanering tot de financiën Entiteit I en exclusief bijdrage in de vergrijzingskost - en anderzijds de ontvangsten berekend conform de huidige bijzondere financieringswet. Dit verschil geeft vervolgens de verwachte uitgaven van de nieuwe uitgavenbevoegdheden bij constant beleid (incl. fiscale uitgaven) op basis van de hypothese van het gebruik van dat 'evenwichtsmodel'.

Voor een gedetailleerde analyse van de potentiële dynamiek van de overgenomen (fiscale) uitgaven verwijzen we naar het groenboek inzake de 6de staatshervorming.

Tabel 3-5: Geraamde uitgaven inzake nieuwe bevoegdheden bij constant beleid (in duizend euro)

	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Geraamde uitgaven inzake nieuwe bevoegdheden (incl. fiscale uitgaven)	9.973.138	10.573.275	10.791.420	11.400.792	11.609.707

4. HET FINANCIËEL BEHEER

4.1. Schuldevolutie

De evolutie van de schuld is vooreerst afhankelijk van het begrotingssaldo. Het effect op de schuld hiervan kan best worden ingeschat via het verwachte saldo in ESR-termen op de geconsolideerde begroting. Vervolgens zijn er ook de ontvangsten en uitgaven voor kredietverleningen en participaties die mee de evolutie van de schuld bepalen. Deze twee soorten verrichtingen zijn niet inbegrepen in het vorderingensaldo maar wel in het te financieren saldo van de Vlaamse overheid.

4.1.1. *Het begrotingssaldo in ESR-termen*

Met het oog op de houdbaarheid van de globale overheidsfinanciën, zal de volgende Vlaamse regering maatregelen dienen te treffen teneinde het begrotingsevenwicht ook na 2014 te handhaven. Bij de inschatting van de schuldevolutie wordt uitgegaan van een begroting in evenwicht in de periode 2014-2019.

4.1.2. *Kredietverleningen en participaties*

Ook het saldo van de deelnemingen bepaalt mee de evolutie van de schuld. Wat betreft de kapitaalsparticipaties worden de vereffeningskredieten geraamd aan de hand van de betaalkalenders in de beslissingen van de Vlaamse Regering, aangepast aan de reeds uitgevoerde betalingen en nieuwe inzichten.

Het belangrijkste budget in de begroting voor deelnemingen is de verwachte ontvangst ingevolge een gedeeltelijke terugbetaling van de staatssteun door KBC. In juli van dit jaar heeft KBC het eerste gedeelte van de aan hen verleende steun terugbetaald namelijk 1.167 miljoen euro vermeerderd met een terugbetalingspremie van 50%. Er wordt vanuit gegaan dat KBC in de volgende jaren de staatssteun verder terugbetaalt overeenkomstig de afspraken die gemaakt zijn met de Europese Commissie. Hiermee rekening houdend wordt geraamd dat vanaf 2014 KBC 333 miljoen euro aan kapitaal terugbetaalt vermeerderd met 166,5 miljoen euro terugbetalingspremie.

Aan uitgavenzijde is op basis van het beschikbare globale budget voor participaties van de aflopende regeerperiode een inschatting gemaakt van hun invloed op de kaspositie van de Vlaamse overheid. Voor de volgende jaren is 195 miljoen euro in 2014, 190 miljoen euro in 2015, 90 miljoen euro in 2016 en 20 miljoen euro in 2017 ingeschreven aan kasuitgaven voor participaties. Naar aanleiding van elke begrotingsronde zal de impact van de participaties op de evolutie van de schuld meer in detail worden geanalyseerd. Zo onder meer, welke andere ESR-8 kredieten zijn ingeschreven naast het algemene krediet op het programma van het departement Financiën en Begroting.

4.1.3. *Globale evolutie*

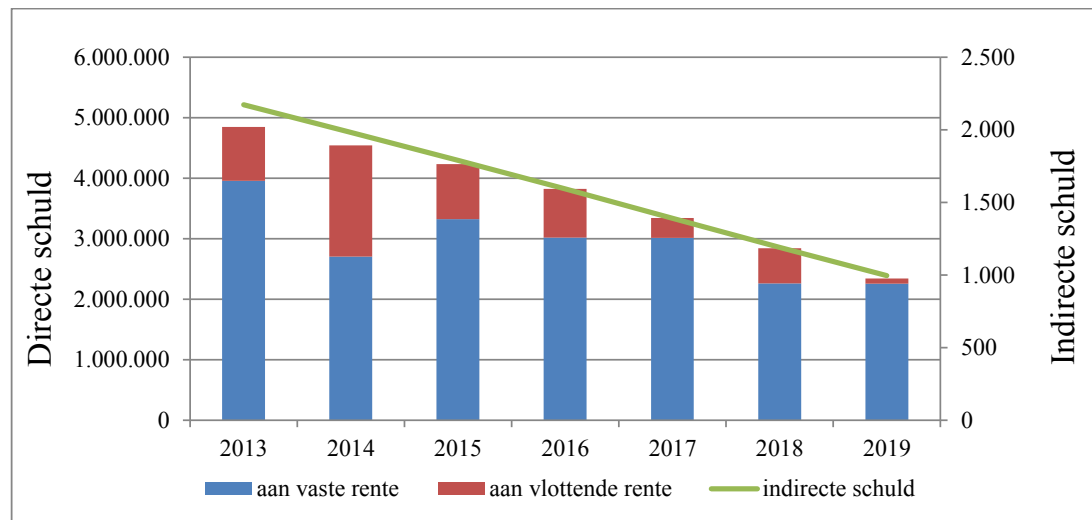
In onderstaande tabel 4-1 wordt een overzicht gegeven van de geraamde schuldevolutie in de periode 2013-2019.

Tabel 4-1: Globale evolutie van de schuld (in duizend euro)

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Beginpositie		6.422.675	4.845.175	4.540.730	4.231.530	3.822.030	3.342.530	2.843.030
Geconsolideerd ESR-resultaat		0	0	0	0	0	0	0
KBC kapitaal	-	1.166.000	333.000	333.000	333.000	333.000	333.000	333.000
KBC terugbetalings-premie	-	583.000	166.500	166.500	166.500	166.500	166.500	166.500
Participaties	+	172.250	195.055	190.300	90.000	20.000	0	0
Eindpositie		4.845.175	4.540.730	4.231.530	3.822.030	3.342.530	2.843.030	2.343.530

Onderstaande grafiek 4-1 geeft de verwachte evolutie van de directe en de indirecte schuld weer voor de periode 2013-2019.

Figuur 4-1: Evolutie van de directe en indirecte schuld 2013 – 2019 (in duizend euro)

Dankzij de verwachte terugbetaling door KBC daalt de directe schuld van 4,8 miljard euro in 2013 tot 2,3 miljard euro in 2019. Met uitzondering van 2014 waar de EMTN-lening op eindvervaldag volledig opgevangen kan worden op korte termijn (vlottende rente) wordt gestreefd naar een verhouding 80% vast en 20% aan vlottende intrest. Dit zal omwille van de impact van de KBC-terugbetalingen niet altijd lukken. In eerste instantie is het namelijk het doel om deze ontvangsten zo snel als mogelijk te kunnen aanwenden voor schuldafbouw.

Ook de indirecte schuld die enkel nog een lening van De Lijn omvat, daalt van 2,1 miljoen euro in 2013 tot 1,0 miljoen euro in 2019.

4.2. Herfinancieringsbehoeften

Voor wat betreft de ontvangsten en aflossingen van leningen heeft de Vlaamse overheid in 2009 lange termijn leningen opgenomen via haar EMTN-programma. In maart 2014 komt een EMTN-uitgifte ten bedrage van 1.250 miljoen euro op eindvervaldag. Deze vervaldag zal in 2014 volledig opgevangen kunnen worden op korte termijn.

In de periode 2015-2019 komen er nog enkele EMTN-uitgiftes op eindvervaldag: in 2015 vervalt er 200 miljoen euro, in 2016 1,25 miljard euro en in 2018 750 miljoen euro. Daarnaast vervallen er in 2015 nog 2 private leningen van samen 115 miljoen euro.

Naast deze grote eindvervaldagen heeft de Vlaamse overheid ook enkele kleinere vervaldagen. Van de overgenomen leningen van de vismijn Oostende is het aflossingsschema gekend. In 2014 vervalt 183 duizend euro, in 2019 232 duizend euro. De laatste vervaldag van deze leningen is pas in 2028. Daarnaast zijn er de aflossingslasten ingevolge de overgenomen leningen van de Gemeentelijke Holding. In 2014 bedraagt dit 2,4 miljoen euro, in 2015 67,6 miljoen euro, in 2016 52,4 miljoen euro, in 2017 en 2018 opnieuw 2,4 miljoen euro en in 2019 8,2 miljoen euro. De laatste lening komt pas op eindvervaldag in 2026.

Onderstaande tabel 4-2 geeft een overzicht van de herfinancieringsbehoeften in de periode 2014-2019.

Tabel 4-2: Herfinancieringsbehoeften 2014-2019 (in duizend euro)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
EMTN	1.250.000	200.000	1.250.000	0	750.000	0
Gem Holding	2.432	67.579	52.432	2.432	2.432	8.182
Private leningen	0	115.000	0	0	0	0
Vismijn Oostende	183	192	201	211	221	232
Totaal aflossingen	1.252.615	382.771	1.302.633	2.643	752.653	8.414

Rekening houdende met deze vervaldagen zal de Vlaamse overheid naar alle waarschijnlijkheid via nieuwe EMTN-uitgiftes de nodige financiering moeten aantrekken. Volgens de huidige inschatting en een goede mix van lange en korte termijnrentevoeten wordt er in 2015 en 2016 telkens 1 miljard euro opgehaald. De resterende nood aan externe financiering zal worden opgevangen via korte termijnnstrumenten en indien opportuun het inzetten van reserves bij te consolideren entiteiten.

5. HET VORDERINGENSALDO

Uit Tabel 5-1 blijkt dat de volgende Vlaamse regering na toepassing van de herziening van de bijzondere financieringswet bij het voeren van een constant beleid voor de huidige en nieuwe bevoegdheden over een negatieve beleidsruimte zal beschikken omwille van de bijdrage in de sanering van de financiën van Entiteit I.

Door de beperktere evolutie bij constant beleid van de voorziene meeruitgaven ten aanzien van de groei van de ontvangsten verkleint het voorziene tekort in de periode 2017-2019 tot een quasi evenwicht in begrotingsjaar 2019.

Met het oog op de houdbaarheid van de globale overheidsfinanciën zal de volgende Vlaamse regering maatregelen dienen te treffen teneinde het begrotingevenwicht in de periode 2014-2019 te handhaven.

Tabel 5-1: Normnaleving door de Vlaamse overheid bij constant beleid na herziening van de bijzondere financieringswet (in duizend euro)

	ESR-effect	BO 2014	MJR 2015	MJR 2016	MJR 2017	MJR 2018	MJR 2019
Algemene begroting Vlaamse ministeries (excl. Titel III)							
ESR gecorrigeerde ontvangsten algemene begroting	+	26.025.009	36.356.766	36.962.159	37.956.722	39.422.806	40.517.148
waarvan extra ontvangsten nieuwe BFW			9.217.257	9.037.617	9.192.084	9.760.710	9.935.173
ESR gecorrigeerde primaire uitgaven algemene begroting	-	19.041.621	19.495.222	20.006.123	20.359.606	20.918.613	21.372.837
ESR- gecorrigeerd primair saldo Vlaamse ministeries (1)	=	6.983.388	16.861.544	16.956.036	17.597.116	18.504.193	19.144.311
Begrotingen te consolideren instellingen							
ESR gecorrigeerde ontvangsten	+	1.449.166	1.430.382	1.500.316	1.565.739	1.580.154	1.594.575
ESR gecorrigeerde primaire uitgaven incl FFEU	-	8.901.883	9.153.048	9.368.486	9.489.575	9.614.396	9.717.316
ESR- gecorrigeerd primair saldo te consolideren instellingen (2)	=	-7.452.717	-7.722.666	-7.868.170	-7.923.837	-8.034.242	-8.122.742
Nieuwe bevoegdheden ikv zesde staatshervorming (3)	-		9.973.138	10.573.275	10.791.420	11.400.792	11.609.707
ESR- gecorrigeerd primair saldo (1) + (2) + (3)	=	-469.329	-834.260	-1.485.409	-1.118.141	-930.841	-588.138
Onderbenutting	+	593.405	608.772	623.888	633.615	647.690	659.322
Gecorrigeerd primair saldo	=	124.076	-225.488	-861.522	-484.526	-283.151	71.184
Rente-uitgaven	-	121.399	143.431	131.967	117.447	99.294	92.293
Gecorrigeerd vorderingensaldo	=	2.677	-368.918	-993.488	-601.973	-382.445	-21.109

6. BIJLAGE I: BEKNOPTE TOELICHTING BIJ DE HERZIENING VAN DE BIJZONDERE FINANCIERINGSWET

Naar aanleiding van de zesde staatshervorming wordt de financiering van de Gewesten en Gemeenschappen grondig hertekend. Niet alleen de huidige, bestaande financieringsmechanismen zullen aangepast worden, ook een aantal nieuwe bevoegdheden zullen aan de Gewesten en Gemeenschappen overgedragen worden, vergezeld van de geassocieerde middelen. Een overgangsmechanisme moet de overgang budgettair neutraal maken in het aanvangsjaar 2015. De Gewesten en Gemeenschappen worden bijkomend geresponsabiliseerd op het vlak van pensioenen en klimaat. De Brusselse instellingen worden bijkomend gefinancierd.

Gewesten, huidige bevoegdheden

- De globale PB-dotatie en de negatieve term worden voor alle gewesten opgeheven.
- De gewesten zullen voortaan zelf instaan voor het genereren van middelen via de invoering van een model van uitgebreide opcentiemen. Daartoe wordt de federale belasting verminderd met een factor gelijk aan de som van de PB-dotatie, de gecorrigeerde negatieve term en 40% van de overgedragen middelen voor de bevoegdheid inzake fiscale uitgaven. De mate van fiscale autonomie wordt uitgedrukt door de autonomiefactor, zijnde de verhouding tussen de supra bedoelde factor en de Belasting Staat.
- De dotaties die betrekking hebben op de bijkomende gewestelijke bevoegdheden n.a.v. het Lambertontakkoord gaan vanaf 2015 op in een nieuwe dotatie die voortaan wordt verdeeld op basis van een vaste verdeelsleutel (50,33% voor het Vlaams Gewest). Het verschil in het aanvangsjaar als gevolg van andere horizontale verdeelsleutel wordt aan het overgangsmechanisme toegewezen. De nieuwe dotatie wordt aangevuld met specifieke bijkomende middelen: 5,0 miljoen (overdracht gebouwen, niet in overgangsmechanisme opgenomen) en 626,0 miljoen (voor nieuwe bevoegdheden: participatiefonds, grootstedenbeleid, landbouwranden, overdracht personeel (aankoopcomités), FREG, BIRB). De nieuwe dotatie wordt jaarlijks aangepast aan de inflatie (CPI) en aan een percentage van de economische groei (BBP). Het genoemde percentage houdt een bijdrage in van de gewesten in de financiering van de vergrijzingskost.
- De nationale solidariteitstussenkomst wordt anders geconcipieerd. Een nieuw samengesteld basisbedrag, bestaande uit het geheel van de met de fiscale autonomie verbonden middelen en de aan de gewesten volgens een fiscale sleutel verdeelde dotaties alsook uit 50% van de nieuw samengestelde PB-dotatie van de gemeenschappen, jaarlijks aangepast aan de inflatie (CPI) en aan de economische groei (BBP), wordt vermenigvuldigd met 80% van het verschil tussen het inwonersaandeel van het gewest en het aandeel van het rechthebbende gewest in de federaal gebleven PB.

Gewesten, nieuwe bevoegdheden

- Aan de gewesten wordt de bevoegdheid voor het tewerkstellingsbeleid overgedragen. De overdracht gaat gepaard met een overdracht van middelen ten belope van 90%. De resterende 10% wordt toegevoegd aan het overgangsmechanisme (zie infra). De dotatie wordt jaarlijks aangepast aan de inflatie (CPI) en aan een percentage van de economische groei (BBP). Het genoemde percentage houdt een bijdrage in van de gewesten in de financiering van de vergrijzingskost. De overdracht van middelen wordt in 2015 gereduceerd met 831,3 miljoen euro. In 2016 gebeurt een tweede vermindering met 831,3 miljoen euro. Beide verminderingen

hebben een recurrent karakter en gelden als bijdrage van de deelstaten in de sanering van de overheidsfinanciën. De saneringsinspanning wordt buiten het overgangsmechanisme gehouden. 90% van de federale dotatie voor de wedertewerkstelling van werklozen (zie paragraaf 2.3) wordt toegevoegd aan de dotatie voor het tewerkstellingsbeleid. De resterende 10% wordt toegevoegd aan het overgangsmechanisme (zie infra). De netto-opbrengst van de verkeersinbreuken wordt daarentegen afgetrokken van de dotatie. De verdeling van de dotatie over de gewesten gebeurt op basis van de federaal gebleven PB.

- De gewesten worden ook verantwoordelijk voor specifieke fiscale uitgaven (energiebesparende maatregelen, huisvesting, renovatie, grootstedenbeleid, dienstencheques). 60% van de overgedragen bevoegdheid wordt gefinancierd via een dotatie vanwege de federale overheid. De resterende 40% financieren de gewesten via de opcentiemen. De dotatie wordt jaarlijks aangepast aan de inflatie (CPI) en aan een percentage van de economische groei (BBP). Het genoemde percentage houdt een bijdrage in van de gewesten in de financiering van de vergrijzingskost. De verdeling van de dotatie over de gewesten gebeurt op basis van de federaal gebleven PB.

Gewesten, overgangsmechanisme

Het doel van het overgangsmechanisme is de inwerkingtreding van de herziene Bijzondere Financieringswet budgettair neutraal te laten verlopen in het aanvangsjaar. De budgettaire verschillen in het aanvangsjaar zullen bijgevolg worden uitgevlakt via een egalisatiebedrag per gewest. Dit egalisatiebedrag wordt 10 jaar nominaal constant gehouden (2015 – 2024). Vanaf het elfde jaar wordt het egalisatiebedrag lineair over 10 jaar afgebouwd (2025 – 2034). Door het verdwijnen van het overgangsmechanisme na 20 jaar realiseert de federale overheid een besparing van 10% op de overgedragen middelen voor het tewerkstellingsbeleid. Die besparing wordt lineair opgebouwd vanaf het elfde jaar.

Gewesten, responsabilisering voor pensioenen en klimaat

- De bijzondere wet van 5 mei 2003 tot instelling van een nieuwe berekeningswijze van de responsabiliseringsbijdrage ten laste van sommige werkgevers van de openbare sector wordt opgeheven.
- De Gewesten & Gemeenschappen moeten een stijgende responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenen van hun ambtenaren betalen. Voor de periode 2015-2020 zijn de bedragen gespecificeerd in de herziene Bijzondere Financieringswet. Vanaf het begrotingsjaar 2021 wordt de responsabiliseringsbijdrage per entiteit bepaald door een bijdragepercentage toe te passen op de weddemassa die door de betrokken entiteit in het voorgaande kalenderjaar werd betaald. Voor het begrotingsjaar 2021 is dat bijdragepercentage gelijk aan 30% van de RSZ-werkgeversbijdrage voor pensioenen. De huidige RSZ-werkgeversbijdrage is 8,86%. Dit resulteert in een bijdragepercentage van 2,658%. Vanaf 2022 wordt het bijdragepercentage lineair opgetrokken totdat het vanaf 2028 (de herziene Bijzondere Financieringswet spreekt van 2029) gelijk is aan 100% van de RSZ-werkgeversbijdrage voor pensioenen. De responsabiliseringsbijdragen worden jaarlijks ingehouden van de aan de betrokken entiteiten door de federale overheid te betalen dotaties.
- Via de herziene Bijzondere Financieringswet wordt voor ieder gewest een meerjarig traject voorzien, gekoppeld aan een bonus malus systeem, inzake de uitstoot van broeikasgassen in de sector van de gebouwen.

Gewesten, correcte financiering Brusselse instellingen

Op grond van de specifieke situatie van de Brusselse regio (pendelaars, aanwezigheid van internationale instellingen en ambtenaren, hoofdstedelijke functies) worden de Brusselse instellingen

tegen 2015 geherfinancierd ad 454 miljoen euro. De herfinanciering die gerelateerd is aan de pendelbewegingen zal door het Vlaamse en Waalse Gewest worden gedragen.

Gemeenschappen, huidige bevoegdheden

- Van de BTW-Lambermontmiddelen in het aanvangsjaar wordt het effect afgezonderd van de koppeling van de basis BTW-dotatie aan de economische groei in de periode 2010-2015. Dit afgezonderde deel wordt aan de globale BTW-dotatie toegevoegd en ondergaat bijgevolg de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie. Het restant van de BTW-Lambermontmiddelen wordt aan de globale PB-dotatie toegevoegd.
- Vanaf het aanvangsjaar zal de dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld geïncorporeerd worden in de globale BTW-dotatie en bijgevolg de evolutie en de verdeling van de globale BTW-dotatie ondergaan.
- De globale BTW-dotatie bestaat bijgevolg uit de som van de basis BTW-dotatie bedoeld in de huidige Bijzondere Financieringswet, de afgezonderde Lambermontmiddelen en de dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld. De bedoelde som wordt in het aanvangsjaar verhoogd met bijkomende middelen omwille van de overheveling van aangelegenheden inzake het FCUD, jeugdbescherming, het FIM, de startbanen, het EIF en de loopbaanonderbreking.
- Vanaf het jaar volgend op het aanvangsjaar zal de globale BTW-dotatie naast de bestaande jaarlijkse aanpassing aan de inflatie (CPI) en de evolutie van het aantal min 18-jarigen (DENAT), ook aangepast worden aan 91% van de economische groei (BBP). De globale BTW-dotatie wordt jaarlijks onder de Vlaamse en Franse Gemeenschap verdeeld in functie van de leerlingen. De switch in verdelingsmechanisme van de afgezonderde Lambermontmiddelen en de dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld is nadelig voor de Vlaamse Gemeenschap.
- De globale PB-dotatie bestaat uit de basis PB-dotatie bedoeld in de huidige Bijzondere Financieringswet en het restant van de BTW-Lambermontmiddelen. De overdracht van middelen wordt in het aanvangsjaar gereduceerd met 356,3 miljoen euro. In 2016 gebeurt een tweede vermindering met 356,3 miljoen euro. Beide verminderingen hebben een recurrent karakter en gelden als bijdrage van de deelstaten in de sanering van de overheidsfinanciën. De saneringsinspanning wordt buiten het overgangsmechanisme gehouden.
- Vanaf het jaar volgend op het aanvangsjaar zal de globale PB-dotatie aangepast worden aan de inflatie (CPI) en aan een percentage van de economische groei (BBP). De globale PB-dotatie wordt jaarlijks onder de Vlaamse en Franse Gemeenschap verdeeld in functie van de federaal gebleven PB. Het genoemde percentage houdt een bijdrage in van de gemeenschappen in de financiering van de vergrijzingskost.

Gemeenschappen, nieuwe bevoegdheden

- De herziene Bijzondere Financieringswet bepaalt dat aan de gemeenschappen middelen zullen worden overgedragen voor bijkomende bevoegdheden op het vlak van gezinsbijslag, ouderenzorg, gezondheidszorg, ziekenhuisinfrastructuur, justitiehuisen en interuniversitaire attractiepolen.
- De over te dragen middelen zullen de vorm van dotaties aannemen. Onderstaande tabel toont de karakteristieken van bedoelde dotaties. De dotaties voor ouderenzorg, gezondheidszorg en ziekenhuisinfrastructuur worden o.m. aangepast aan een percentage van de economische groei (BBP). Het genoemde percentage houdt een bijdrage in van de gemeenschappen in de financiering van de vergrijzingskost.

Bevoegdheid	Gezinsbijslag	Ouderenzorg	Gezondheidszorg en Hulp aan personen	Ziekenhuisinfrastructuur en Medisch-sociale diensten	Justitiehuizen	Interuniversitaire attractiepolen
Totale dotatie	6,404 miljard in 2013	3,296 miljard in 2013	0,958 miljard in 2014; nominaal opgedeeld in aanvangsjaar over VG, FG en GGC	0,581 miljard in 2013	0,087 miljard in 2015; nominaal opgedeeld in aanvangsjaar over VG en FG	0,032 miljard in 2018; nominaal opgedeeld in aanvangsjaar over VG en FG
Aanvangsjaar	2015	2015	2015	2016	2015	2018
Evolutie na aanvangsjaar	- dotatie per GEM * CPI * evolutie 0 t.e.m. 18 jarigen per GEM * 25% evolutie BBP per inwoner Rijk; - in aanvangsjaar negatieve correctie voor 0 t.e.m. 18 jarigen van Duitst. GEM	- dotatie per GEM * CPI * evolutie +80 jarigen per GEM * percentage van evolutie BBP per inwoner Rijk; - in aanvangsjaar negatieve correctie voor 0 t.e.m. 18 jarigen van Duitst. GEM	- dotatie per GEM * CPI * evolutie inwoners per GEM * percentage van BBP	- totale dotatie * CPI * percentage van BBP; - opdeling dotatie in twee delen : 85,13% en 14,87%; deel 85,13% wordt verminderd met relatief aantal inwoners Duitst GEM	- dotatie per GEM * CPI * BBP	- dotatie per GEM * CPI * BBP
Verdeling	- enkel in aanvangsjaar o.b.v. 0 t.e.m. 18 jarigen per GEM (VG, FG en GGC)	- enkel in aanvangsjaar +80 jarigen per GEM (VG, FG en GGC)	- enkel in aanvangsjaar	- gereduceerd deel 85,13% jaarlijks volgens inwoners in VG, FG en GGC; - deel 14,87% jaarlijks volgens inwoners in VG en FG	- enkel in aanvangsjaar o.b.v. inwoners per GEM (VG en FG)	- enkel in aanvangsjaar
Ratio	- verdeling en evolutie i.f.v. behoeften	- verdeling en evolutie i.f.v. behoeften - percentage van evolutie BBP per inwoner Rijk = deelname van gemeenschappen in vergrijzingskosten	- evolutie i.f.v. behoeften - percentage van BBP = deelname van gemeenschappen in vergrijzingskosten	- verdeling en evolutie i.f.v. behoeften - percentage van BBP = deelname van gemeenschappen in vergrijzingskosten	- evolutie i.f.v. behoeften	- evolutie i.f.v. behoeften

Gemeenschappen, overgangsmechanisme

Het doel en de werking van het overgangsmechanisme voor de gemeenschappen is analoog aan dat van de gewesten. Zie supra.

Gemeenschappen, responsabilisering voor pensioenen

Naar analogie met de gewesten zal ook voor de gemeenschappen een responsabiliseringsmechanisme voor pensioenen van kracht worden. Zie supra.